

ברכות

★ **לחתני פרס רוטשילד תשנ"ב:**
פרופ' יהושע בלאו – במדעי הרוח
פרופ' רפאל לוין – בכימיה
פרופ' עזרא פליישר – במדעי היהדות

★ **לפרופ' דוד איילון** – חבר כבוד של
 ה-Royal Asiatic Society, חבר כבוד
 של ה-American Oriental Society

★ **לפרופ' יהושע יורטנר** – חבר כבוד
 של האקדמיה הרומנית למדעים

★ **לפרופ' מאיר קיסטר** – חתן פרס
 בובליק על מפעל חייו במחקר האיסלאם
 בדורנו מטעם האוניברסיטה העברית
 בירושלים

★ **לפרופ' חיים רוזן** – חתן פרס קרן
 אלכסנדר פון הומבולדט למדע

★ **לפרופ' נתן רוטנשטרייך** – חתן
 פרס ביאליק לחכמת ישראל

★ **לפרופ' ישראל דוסטרובסקי**
 ממדעני הצוות הבינלאומי שהשלים
 ניסוי רב שנים למדידת שטף חלקיקי
 הנויטרונים הבאים מהשמש.

הניסוי נערך במעבדת מחקר
 תת-קרקעית באיטליה.
 למרות שהתיאוריה המקובלת לגבי
 מקור אנרגיית השמש הוצעה כבר
 לפני למעלה מחמישים שנה, עד היום
 לא היה לה כל אימות ניסיוני. במחקר
 נתקבל זו הפעם הראשונה אימות כזה
 כתוצאה ממדידת שטף חלקיקי
 הנויטרונים המגיעים לכדור הארץ
 שמקורם בתגובת המיזוג במרכז
 השמש. למדידות אלה חשיבות רבה
 מעבר לעניין האסטרונומי. הן
 משמעותיות לגבי עצם תכונות
 חלקיקי הנויטרונים בפרט ולחלקיקים
 אלמנטריים בפרט.

Riesaminati Alla Luce di un Nuovo Documento', Annuario di studi Ebraici, I (1934), pp. 187-204. למעשה נדפס הקובץ לזכר S.H. Margulies ברומא 1935-ב.

53. ראה כ"י בודפשט-קויפמן A179/2, ס' במכתכ"י 3591; 4513.

54. ראה כ"י בודפשט-קויפמן A179/1, ס' במכתכ"י 4513. יצוין, כי מעתיק כתב היד לפי הזמנת ר' אליהו חלפן היה ר' רפאל יוסף טריוויש, שהוא בנו של תלמיד חכם חשוב, ר' יוחנן בן יוסף טריוויש, שפרידברג ציין בקשר אליו, כי עבד גם הוא כמביא לדפוס בבית הדפוס של בומברג, ובינתיים לא מצאתי ראיה חותכת לדבר. ראה פרידברג (לעיל, הערה 38), עמ' 65, והשווה הברמן (לעיל, הערה 14), עמ' 72, מס' 161. על האיש ראה: Encyclopaedia Judaica, XV, p. 1378, ושם ביבליוגרפיה נוספת. במכון לתצלומי כתבי יד שבבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים יש כמות ניכרת של חיבורים בכתב יד פרי עטו בענייני הלכה ומחקר וכן העתקות כתבי יד. גם כאן הלך אפוא הבן בעקבות האב כמעתיק.

55. ראה כ"י בודפשט-קויפמן A508/9, ס' במכתכ"י 14992.

56. ראה: האנציקלופדיה העברית, ג, עמ' 553-555, בערך.

57. הרבה כתבו על מפעלו של בחור ועל עבודותיו החלוציות בתחומי הלשון, הדקדוק העברי ושפת היידיש ועל תרומתו לשירה העברית. ראה באחרונה: ח' שמרוק, ספרות יידיש פרקים לתולדותיה, תל-אביב תשל"ח, על פי המפתח בערכו, עמ' 329; כמו כן ראה במאמרו של שמרוק, 'דפוסי יידיש באיטליה', איטליה, ג (תשמ"ב), עמ' קיב-קעה, ובמיוחד עמ' קיב-קטו. לפניו מן הראוי להזכיר את דברי מ"א שולוואס, חיי היהודים באיטליה בתקופת הרינסאנס, ניו-יורק תשט"ו, עמ' 208-210; י' צינברג, תולדות ספרות ישראל, ב, תל-אביב 1956, עמ' 255-257; שם, ד, תל-אביב 1958, עמ' 38-51, ובהשלמות שהוסיף מ' פייקאז', עמ' 245-246; מ' עריק, די געשיכטע פון דער יידישער ליטעראטור פון די עלטסטע צייטן ביז דער השכלה-תקופה, ווארשע 1928, עמ' 179-202. חוקרי ספרות יידיש היו ונשארו חלוקים בדבר חלקו של בחור בחיבור 'פאריז און ווענא'. פרופ' ח' שמרוק מסר לי בשיחה בעל פה, שבכוונתו לפרסם חומר חדש בעניינו של בחור.

58. ראה כ"י אוקספורד, בודלי 1468 (Laud. 105), ס' במכתכ"י 16387.

59. כ"י וארשה 380, והוא העתקה מכ"י פריס heb. 770, ס' במכתכ"י 30937.

60. ראה ס' הפליאה, כ"י אוקספורד, בודלי 1547 (Mich. 407), ס' במכתכ"י 16915. הוא גם המביא לדפוס והמתקין של ס' הזוהר, קרימונה ש"ח, ביחד עם חברו, ר' חיים בן שמואל גאטיניו רופא, כנאמר בסוף הספר שם. על אודותיו ראה: Encyclopaedia Judaica, VI, p. 615, ושם ביבליוגרפיה נוספת.

61. הבאתי על פי צינברג, ד (לעיל, הערה 57), עמ' 40. וראה גם מה שכתב שמרוק במאמרו, 'דפוסי יידיש באיטליה' (לעיל, הערה 57), עמ' קיט, שם עמד על דברי קורניליו בן ברוך אדלקינד, באחרית דבריו לתרגומו של בחור לספר תהילים, על צורך נשים בספרים.

62. ראה: מ' וילנסקי, 'אפיזודה ספרותית', קרית ספר, א (תרפ"ד-תרפ"ה), עמ' 279-283.

63. לפני כמה שנים ביקשני מר' י' יודלוב מבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים לבדוק תופעה משונה שמצא בבדיקת העותקים של זוהר, דפוס ראשון מנטובה ש"ח, אשר באוסף בית הספרים. התברר לו, שעותק אחד, הנושא שער זהה לשאר, נוסחו שונה. לאחר בדיקה מצאתי, שכנראה החל המדפיס לסדר ולהדפיס במהלך הסידור את הספר על פי כתב יד אחד משובש שהיה בידו. תוך כדי הסידור וההדפסה קיבל כתב יד טוב ממנו. כמו כל מי שכבר השקיע כסף ומאמץ, לא רצה להשמיד את הגליונות שכבר סודרו והודפסו, ועל כן צירפם למלאי גליונות הספרים שבמחסניו, והתחיל לסדר מחדש את הספר ולהדפיסו על פי כתב היד המשובח יותר. לבסוף, כשגמר את ההדפסה מכר את אלו גם אלו, כאילו בהדפסה אחת על פי כתב יד אחד ראה הספר אור. בהקדמת המגיה, עמנואל איש בינוונטו, נאמר, שכתב היד העיקרי שבידו הושווה לעוד כתבי יד. הוא טוען, כי לאחר שסיים את התקנת כתב היד שבידו, הגיע לידו כתב יד מצפת, וכי תיקן את הנוסח גם על פיו. הוא מוסיף, כי כדי לא לבלבל את קוראי הספר, ברוב החיבור לא הדפיס חילופי גרסאות אלא רק את הנוסח המתוקן. מה שמצאנו וצינינו לעיל יש בו ללמד, שהמדפיס והמגיה העלימו מן הקוראים מה שעשו באמת. משסיימו את מלאכת הדפסת הספר כתב המגיה את הקדמתו. ייתכן, שכתב היד הצפתי היה כתב היד שלפיו חזרו וסידרו את הספר מן ההתחלה. משיקולים מסחריים נמנע המגיה מלספר את האמת, ויצר רושם אצל קוראיו שסידר והדפיס נוסח אחד מתוקן ומשוכלל. ראה גם דבריו המאלפים של ח' סולוביצ'יק, שו"ת כמקור היסטורי, ירושלים תשנ"א; וכן מה שכתבתי במאמרי (לעיל, הערה 5), עמ' 6 והערה 2 שם. בימים אלה פרסם ח' סולוביצ'יק מאמר נוסף ובו הראה פעם נוספת עד כמה מזולזל ללא הצדקה המחקר הביבליוגרפי בידי היסטוריונים שלנו, ועד כמה ניתן ללמוד מבדיקה זהירה של מסורת כתבי יד וספרים נדפסים; ראה: H. Soloveichik, 'History of Halakhah - Methodological Issues: A Review Essay of I. Twersky's Rabad of Posquières', Jewish History, V (1991), pp. 75-124, עמ' 78-88.

64. כך כתב במפורש המביא לדפוס של ס' זבחי שלמים לר' משה קורדובירו, לובלין שע"ג: 'אף על פי שהרב המחבר החסיד זכרו לחיי העולם הבא הוא עשהו ולא אני מכל מקום ראוי שיקרא שמי עליו כיון שנתתי נפשי עליו בנטותי את ידי במאודי כאין נגדי למען שיחי שומי שאשית אני את עיני עליו ליפותו ולעשותו בכל שלמותו'. ראה בהרחבה במאמרי (לעיל, הערה 5), עמ' 10-11.